

Bilaga 1 till strukturprogram för Huddinge kommuns gymnasieverksamhet: *Fördjupning - bakgrund och nuläge för den kommunala verksamheten*

Utbud i Stockholmsregionen

2022 erbjuder huvudmännen i Stockholmsregionen drygt 32 000 gymnasieplatser. Det är en ökning med nästan 6 000 platser, cirka 20 procent, under de senaste 5 åren. Fristående huvudmän står för första gången för mer än hälften av dessa platser som en följd av att 3 av 4 nya gymnasieplatser som tillkommit under perioden är i fristående regi. Andelen vakanta platser ökar, från 9 procent till 12 procent, cirka 3 000 platser totalt. Yrkesförberedande program står för en oproportionerligt stor andel av de tomma platserna, cirka 60 procent, trots att utbildningarna bara utgör 20 procent av utbudet. I senare rapporter under våren 2022 finns tecken på att överkapaciteten i regionen ökar ytterligare, till cirka 3 500 platser. Den övergripande bilden är att konkurrensen i regionen ökar, att de kommunala verksamheterna tappar och att den svaga trenden för yrkesförberedande program fortsätter.

Förutsättningarna för kommuner, enskilda huvudmän, skolor och program varierar kraftigt. På övergripande kommunal och regional nivå liknar dock utmaningen den som råder för enskilda skolor. Det finns huvudmän och skolor som befinner sig i en positiv spiral, där regionens tillväxt och attraktiva utbildningar skapar stabila förutsättningar och attraherar elever med goda förutsättningar att klara gymnasiestudierna. Samtidigt finns det huvudmän och skolor i negativ spiral med vikande efterfrågan, sämre ekonomi och ett elevunderlag som har betydligt längre väg till framgångsrika studier på gymnasiet.

Efterfrågan i Stockholmsregionen

Även på efterfrågesidan finns det långa trender och snabba svängningar. Den tydligaste långa trenden är nedgången i efterfrågan på yrkesförberedande program som startade i samband med gymnasiereformen 2011. Från toppnoteringar kring 45 procent åren före gymnasiereformen har de yrkesförberedande programmets andel nu stabiliserats kring 20 procent. Motsvarande uppgång finns naturligtvis bland de studieförberedande programmen och här blåser förändringens vindar snabbt. Enskilda program kan öka eller minska kraftigt från år till år. Detta ställer stora krav på att huvudmän är kapabla att förändra sitt utbud över tid, eller mer korrekt: de huvudmän som inte har högt söktryck måste förändra utbudet för att överleva. Utöver att erbjuda attraktiva utbildningar är alltså anpassningsförmåga och god omvärldsbevakning nyckelfaktorer för framgång på dagens gymnasiemarknad i Stockholmsregionen.

Utbud och efterfrågan i Huddinge

Under tioårsperioden 2010–2020 såg utvecklingen av utbud och efterfrågan på gymnasieplatser i Huddinge ganska stabil ut. Det var endast 250 fler 16-åringar

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Gymnasie- och
arbetsmarknadsförvaltningen
141 85 Huddinge

Besök
Kommunalvägen 1–5

Tfn 08-535 300 00
Tfn vxl 08-535 300 00

gaf@huddinge.se
www.huddinge.se

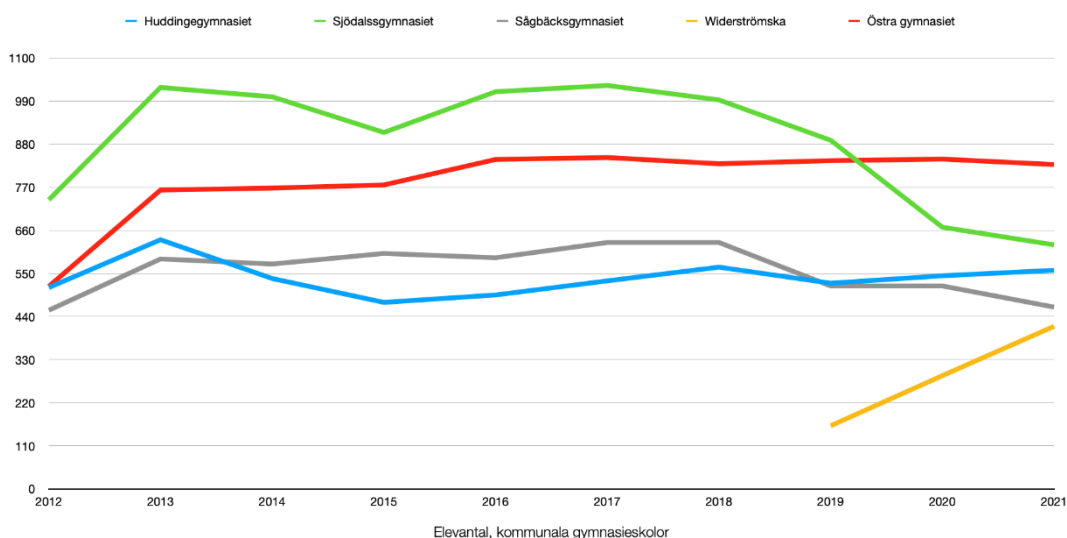
folkbokförda i kommunen 2020 jämfört med 2010 och antalet elever som gick på gymnasiet följde i stort sett befolkningsutvecklingen fram till 2018. Bakom den relativt lugna utvecklingen döljer sig dock stora förändringar i vilka elever som går på gymnasiet i kommunen och i elevunderlaget för enskilda skolor.

Nettoflödet av inpendlade och utpendlade elever har förändrats kraftigt. 2016 var nettoflödet -440 elever. 2021 var motsvarande siffra -1200 elever med ett tydligt trendbrott 2018. Detta netto inkluderar in- och utflöden från/till samtliga huvudmän, kommunala och fristående. I regionala sammanhang redovisas ibland siffror där Huddinge har ett positivt netto till regionen. Detta stämmer om endast flöden mellan kommunala verksamheter räknas in. 2021 var nettot av huddingebokförda elever som pendlar ut till kommunala gymnasieskolor i andra kommuner och inpendlade elever från andra kommuner i Huddinges kommunala gymnasieskolor +200 elever.

Förklaringen till dessa siffror är att även om antalet 16-åringar folkbokförda i Huddinge ökar, så minskar deras intresse av att gå på gymnasiet i en kommunal skola i sin hemkommun. Av elever folkbokförda i Huddinge 2020 gick 75 procent på gymnasiet i någon annan kommun samtidigt som 65 procent av de studerande i Huddinge kom från andra kommuner. Den sammantagna bilden är att Huddinge blir allt mer beroende av att regionen erbjuder gymnasieplatser åt Huddinges elever, att skolorna i Huddinge blir allt mer beroende av elever från regionen samtidigt som kommunens negativa netto till regionen ökar.

Elevantal i kommunala gymnasieskolor

Det totala antalet elever i Huddinges kommunala gymnasieskolor ligger under senare år på en ganska stabil nivå kring 3400 elever, men utvecklingen på skolnivå är inte alls lika lugn. Kraftiga elevtapp på Sjödalsgymnasiet och i viss mån Sågbäcksgymnasiet maskeras delvis genom att Widerströmska gymnasiet startas upp 2019.

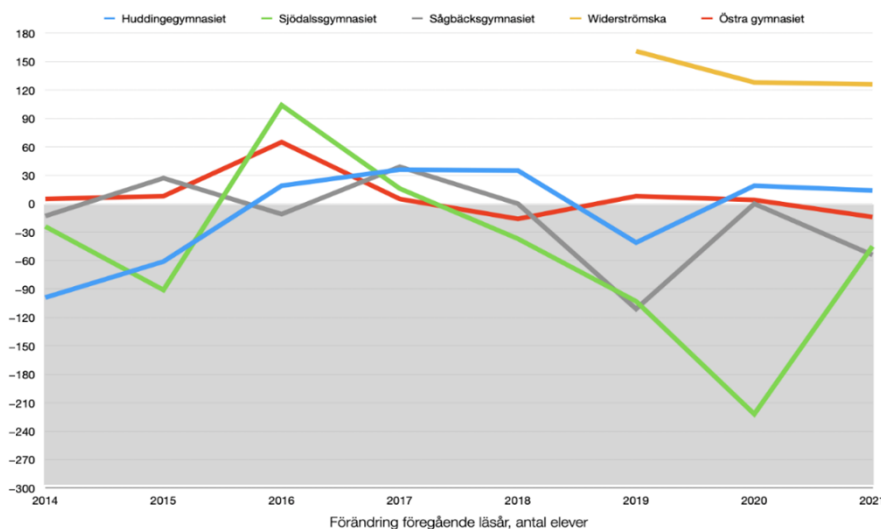

Figur 1: Elevantal i kommunala gymnasieskolor i Huddinge, 2012–2021

Förändringar från föregående läsår

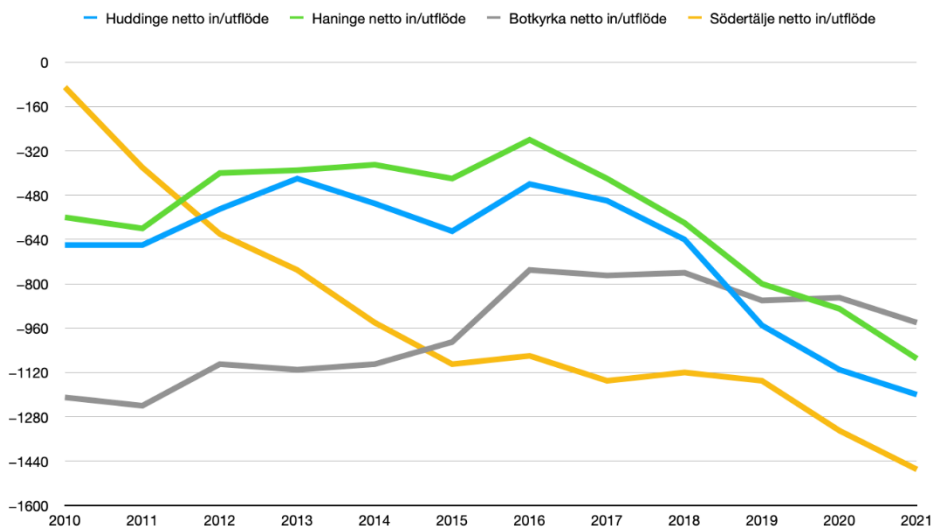
Grafen nedan ger en bild av dramatiken bakom antagningsciffrorna. Så fort en skola hamnar i det gråa fältet innebär det stort tryck på att krympa personalstyrka och lokaler. Ideala förutsättningar är att ha en full skola och små variationer likt Östra gymnasiet.

Figur 2: Förändring av elevantal i Huddinges kommunala gymnasieskolor, 2014–2021

Nettoflöde i jämförelse med andra kommuner i kluster syd

Den sammantagna bilden är att kommunerna i klustret blir allt mer beroende av regionen för att möta det egna behovet av gymnasieplatser. Utvecklingen har pågått under längre tid och i Huddinges fall accelererat under de senaste fem åren. Det är värt att notera att Botkyrka, som haft prioritet på det kommunala utbudet, också har en bättre utveckling än övriga kommuner.

Figur 3: Nettoflöde av elever till kommuner i kluster syd, 2010–2021

Huddinges gymnasieskolor i egen regi

Mer än 90 procent av de lokaler som används av Huddinges egna gymnasieskolor ägs och förvaltas av Huddinge Samhällsfastigheter AB (HUSF). Det är bara Widerströmska gymnasiet som hyrs in från en extern fastighetsägare (Hemsö AB).

Tabell 1: Fastighetsdata, kommunala gymnasieskolor i Huddinge 2022.

	Byggår	Fastighetsägare	Inhyrd LOA, m2	Maxkapacitet (elevantal)	Nuvarande elevantal	Kapacitetsutnyttjande, %	Skolans hyra, tkr	Hyreskostnad, tkr	Hyresnetto, tkr
Huddingegymnasiet	1973	HUSF	13 182	810	558	69	12 058	12 780	-722
Sågbäcksgymnasiet	1961	HUSF	11 300	650	464	71	14 828	13 046	1 782
Widerströmska gymnasiet	Inhyrd	Hemsö	3 258	490	415	85	6 488	9 022	-2 534
Östra gymnasiet	2005	HUSF	9 200	850	842	99	19 591	11 962	7 629
Sjödalsgymnasiet	1994	HUSF	12 991	900	623	69	12 912	16 368	-3 456

Tabell 2: Kommentarer till tabell 1.

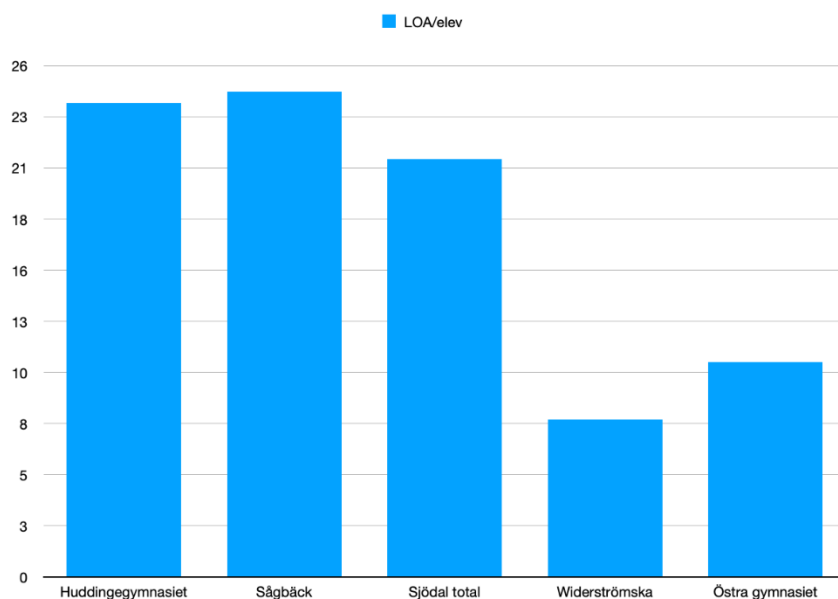
Kommentar	
Huddingegymnasiet	Tidstypiska lokaler som interiört är väl bevarade, teknisk standard oklar. Lägst hyra av samtliga skolor.
Sågbäcksgymnasiet	Väl fungerande lokaler interiört
Widerströmska gymnasiet	Moderna lokaler. Hyran inkluderar inte idrottshall och matsal varför kostnader för detta tillkommer, antingen direkt genom hyra eller indirekt genom kostnader för måltider
Östra gymnasiet	Mycket attraktiva lokaler med hög grad av anpassning till verksamhetens behov. Teknisk standard okänd.
Sjödalsgymnasiet	Skolan är till större del inrymd i fastigheten Paradisbacken 33, som ursprungligen är ett kontorshus och idag även rymmer flera andra verksamheter, bland annat en vårdcentral. Enligt verksamheten finns det många funktionsbrister, bland annat bristande överblick och förutsättningar för att skapa en trygg studiemiljö. En mindre del av skolan är inrymd i fastigheten Forellen, vilken fungerar som bas för vissa yrkesförberedande program. Teknisk standard för lokalerna okänd. Avtal för Paradisbacken 33 sägs upp 2024, då fastigheten ska byggas om för att inrymma nytt kommunhus.

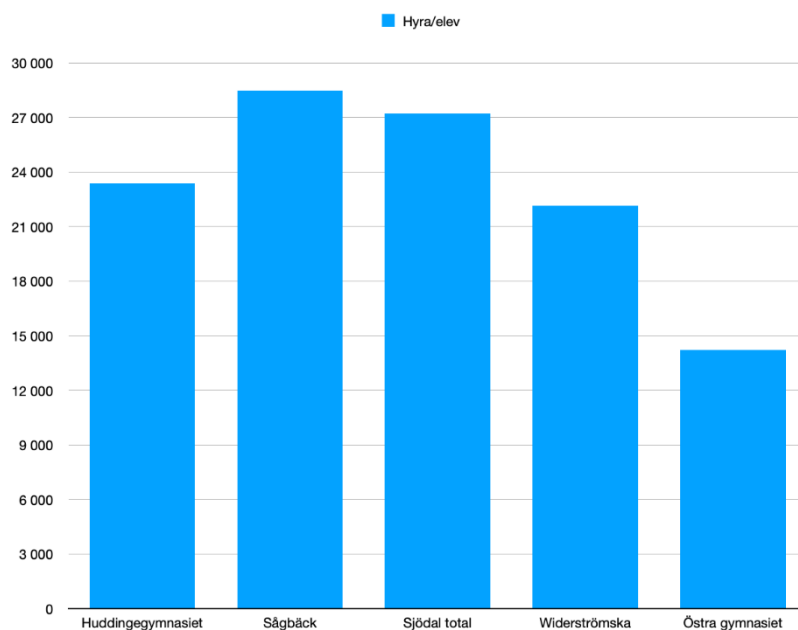
Fastighetsekonomiska förutsättningar för den egna regin

Huddinge har egentligen ett gott utgångsläge gällande gymnasielokaler eftersom det på det stora hela finns bra hus med relativt sett låg hyresnivå. Vid framtagningen av detta strukturprogram har det inte gjorts någon mer detaljerad analys av lokalernas skick och utvecklingspotential men ett par saker är värda att notera:

- Det är mycket stora skillnader i yta per elev. Det finns inget exakt nyckeltal för detta och ytbehovet skiljer också mellan olika program, men spannet 8 kvm/elev till 23 kvm/elev är stort.
- En följd av skillnaden i yta är att det är mycket stora skillnader i hur hög lokalkostnaden blir per elev. På Huddingegymnasiet läggs årligen 9 000 kronor mer på lokaler per elev än på Östra gymnasiet. Det beror inte på att lokalen i sig är dyrare, tvärtom, förklaringen ligger i antalet kvadratmeter per elev. Det bör dock noteras att de olika skolorna har byggts utifrån olika arkitektur, varför en direkt jämförelse mellan lokalerna riskerar att bli orättvis.
- Kapacitetsutnyttjandet är ojämnt fördelat. Enligt de bedömningar som förvaltningen gjort av respektive skolas teoretiska kapacitet, så har Huddinge endast en skola som är "full", Östra gymnasiet, samtidigt som Huddingegymnasiet, Sågbäcksgymnasiet och Sjödalsgymnasiet ligger kring 70 procent av sin kapacitet eller strax därunder. Det finns skäl att studera detta närmare för att kunna vidta lämpliga åtgärder.

Figur 4: Lokalarea (LOA) per elev i Huddinges kommunala gymnasieskolor, 2022

Figur 5: Hyreskostnad per elev i Huddinges kommunala gymnasieskolor, 2022

Ekonomi och lokaler

I dagsläget finns det bara två skolor som finansierar sin faktiska hyreskostnad, Sågbäcksgymnasiet och Östra gymnasiet. Alla övriga går med underskott relativt den hyra som lokalen kostar. Skälet till detta är en kombination av att skolorna har för få elever och befintlig hyresmodell för gymnasieverksamheten.

- I Huddingegymnasiets fall leder valet att begränsa intaget för att hålla upp intagningspoängen till högt nyckeltal för lokalarea per elev, 24 kvm/elev. Ett annat sätt att se det är att skolan inte kan, eller har valt att inte, krympa ytor för att anpassa dem till ett lägre elevantal. Huddingegymnasiet har den lägsta kvadratmeterhyran av alla skolor, vilket bidrar till att skolan kan ha lågt kapacitetsutnyttjande och ändå ha ett nollresultat för lokalerna inom räckhåll.
- Sjödalsgymnasiets situation är annorlunda. Antalet elever har sjunkit stadigt sedan 2018 och även dessa lokaler har ett lågt kapacitetsutnyttjande. Det är svårt att hävda att skolan skulle kunnat lösa detta på kort sikt genom att ta in fler elever. Här är det utmaningen att anpassa lokaler till ett vikande elevunderlag som får ses som huvudförklaring. Som en följd av hyresmodellen belastar inte detta vikande elevunderlag Sjödalsgymnasiets ekonomi fullt ut. Det uppkomna underskottet måste i stället kompenseras för genom överskott i någon av

de andra gymnasierna, alternativt minskade kostnader för central administration.

- Widerströmska gymnasiet har en helt annan situation. Här är lokalerna så dyra att skolan knappast kommer kunna finansiera sina egna lokaler med dagens hyresmodell. Skolans kapacitet och intäkt med planerat programutbud är för låg relativt hyreskostnaden. Till detta ska läggas att Widerströmska gymnasiet är den skola med lägst nyckeltal för lokalarea per elev, 8 kvm/elev idag och 7 kvm/elev vid fullt kapacitetsutnyttjande. Övriga skolor och/eller gymnasiekoncernen kommer sannolikt behöva finansiera Widerströmska gymnasiets hyresunderskott under hela löptiden för nuvarande avtal.

Sammantaget är gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens hyresekonomi god men den lämnar samtidigt en hel del att önska. Nämnden gör 2022 ett överskott på cirka 2,7 miljoner kronor på hyror samtidigt som tre av fem skolor går med underskott. Att ekonomin går ihop är enbart tack vare att en skola har 100 procent kapacitetsutnyttjande och att en annan skola har hög ersättning per elev på grund av programutbudet, i båda fallen kombinerat med i grunden billiga lokaler.

På grund av lågt kapacitetsutnyttjande på tre skolor och dåliga förutsättningar för hållbar ekonomi på en fjärde tappar Huddinges kommunala gymnasieskolor en av sina stora konkurrensfördelar: låga lokalkostnader. Om Östra gymnasiet behöll sin attraktivitet och övriga hade 90 procentigt kapacitetsutnyttjande skulle nämndens årliga hyresöverskott med samma förutsättningar som idag istället ligga kring 15 miljoner kronor, pengar som kunde användas till att utveckla verksamhet istället för att betala för tomma lokaler.

Källor

Samtliga data som redogörs för i bilagan till strukturprogrammet för gymnasieverksamheten är hämtade från öppna källor hos Skolverket och SCB. I de fall då data saknats har det kompletterats med underlag från gymnasie- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Storsthlm 2022: ”Gymnasiebehovet 2022, Trender och kunskap om Stockholms läns gymnasierregion”

https://www.storsthlm.se/media/ppzlk50/gymnasiebehovet_2022.pdf